

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Гуржія Тараса Олександровича на дисертацію Гайдая Сергія Сергійовича «Публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена загостренням екологічних викликів, пов'язаних із деградацією, забрудненням та нераціональним використанням земельних ресурсів в Україні, що особливо посилилися в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови держави. Земля як базовий компонент природно-ресурсного потенціалу держави, просторовий фундамент економічного розвитку та гарант продовольчої безпеки потребує належного правового захисту й ефективного публічного адміністрування. Натомість сучасні процеси урбанізації, техногенного навантаження, зміни клімату, ерозійні явища, хімічне забруднення ґрунтів, а також наслідки бойових дій спричиняють системне погіршення якісного стану земельного фонду, що створює довгострокові екологічні, економічні та соціальні ризики.

В умовах реалізації євроінтеграційного курсу України та імплементації положень Європейський Союз особливої ваги набуває адаптація національної системи екологічного управління до європейських стандартів сталого розвитку, охорони довкілля та раціонального природокористування. Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання у сфері охорони біологічного різноманіття та екологічної безпеки, зокрема в межах Конвенція про охорону біологічного різноманіття, що обумовлює необхідність удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів.

Особливої гостроти проблема набула внаслідок збройної агресії проти України, що призвела до масштабного мінування територій, руйнування ґрунтового покриву, забруднення земель залишками вибухових речовин, важкими металами та нафтопродуктами. Такі процеси становлять загрозу не

лише для аграрного сектору, а й для здоров'я населення та екологічної безпеки держави загалом. У цих умовах формування ефективної системи публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, удосконалення нормативно-правового забезпечення, впровадження сучасних механізмів моніторингу, рекультивації та державного екологічного контролю набуває першочергового значення.

Водночас слід констатувати, що питання публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні не було предметом комплексного та самостійного наукового дослідження. Окремі аспекти зазначеної проблематики розглядалися фрагментарно в контексті ширших досліджень природоохоронної діяльності або охорони інших природних ресурсів у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: Б. Авер'янова, І. Андрущенко, О. Бандурка, А. Блага, В. Брижик, І. Булик, І. Бухтіярової, А. Волощук, І. Гайдамашко, В. Галунька, Г. Горбової, Б. Головкіна, А. Губко, Т. Журавель, О. Кочемировської, Л. Крижної, О. Кузьменко, В. Колпакова, Т. Коломоєць, К. Левченко, Ю. Лисюк, І. Лубенець, О. Мартиненко, І. Пастуха, Ю. Приколотіна, Р. Сербина, О. Стрельченко, А. Суббота, Г. Христова, Х. Ярмакі. Попри вагомий науковий доробок вітчизняних учених у сфері адміністративного та екологічного права, цілісного аналізу механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів із урахуванням сучасних викликів, зокрема воєнного стану та євроінтеграційних процесів, наразі не здійснено.

Недостатній рівень наукового обґрунтування організаційно-правових засад публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, недосконалість існуючих механізмів державного управління та контролю, а також потреба інтеграції екологічних пріоритетів у процес повоєнної відбудови держави обумовлюють необхідність комплексного теоретико-методологічного та прикладного дослідження зазначеної проблематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої

Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII; Всеєвропейської Стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, прийнятої від 23 жовтня 1995 року; Конвенції про охорону біологічного різноманіття від 1992 року, ратифікованої Україною від 29 листопада 1994 року; Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінет Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р; Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженої Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII; Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, затвердженої розпорядженням Кабінет Міністрів України від 25 червня 2025 р. № 625-р; Операційного плану реалізації Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р; Національного плану з охорони навколишнього природного середовища до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443-р; Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 271-р (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінета Міністрів України № 1299 від 09 грудня 2021 року). Таким чином, дисертаційна робота спрямована на комплексне вивчення та впровадження механізмів державної екологічної політики в контексті національного та європейського законодавства, що забезпечує реалізацію стратегічних пріоритетів України у сфері захисту земельних ресурсів до 2030 року. Роботу підготовлено відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ від 21 травня 2024 року № 326. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 вересня 2023 року (протокол № 20).

З огляду на викладене, дисертаційна робота Гайдая Сергія Сергійовича «Публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України» має комплексний характер, відзначається високим рівнем актуальності та має вагомe теоретичне і практичне значення для розвитку науки адміністративного права, удосконалення механізмів публічного адміністрування та формування ефективної державної екологічної політики у сфері захисту земельних ресурсів України.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором дисертаційного дослідження, у своїй більшості є належно обґрунтованими, логічно послідовними та переконливими. Їх достовірність забезпечується комплексним характером проведеного дослідження, широким використанням вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, а також ґрунтовним аналізом нормативно-правових актів у сфері екологічного та адміністративного законодавства.

Здобувачем опрацьовано значний масив законодавчих і підзаконних актів, зокрема стратегічні документи державної екологічної політики, положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також норми міжнародних актів, серед яких Конвенція про охорону біологічного різноманіття. Це дало змогу забезпечити системний підхід до дослідження проблем публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів та узгодити отримані результати з міжнародними стандартами.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу. Дисертант вдало застосував комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема логіко-семантичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, індуктивний та інші методи, що забезпечило глибину дослідження понятійного апарату, обґрунтованість авторських дефініцій та цілісність концептуальних підходів. Автор коректно полемізує з науковими позиціями інших учених, аргументовано відстоює власну точку зору та формулює обґрунтовані висновки, які мають ознаки наукової новизни.

Достовірність отриманих результатів підтверджується також належною емпіричною базою дослідження, що включає аналіз практики діяльності органів публічної адміністрації у сфері захисту земельних ресурсів, матеріали правозастосовної діяльності, результати узагальнення нормативно-правового регулювання та практики його реалізації. Висновки дисертації логічно випливають із проведеного аналізу, є внутрішньо узгодженими та відповідають поставленій меті й завданням дослідження.

Сформульовані автором положення щодо визначення сутності публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, характеристики механізму такого адміністрування, уточнення понятійних категорій, а також пропозиції щодо вдосконалення законодавства і впровадження нових інституційних та організаційних механізмів (зокрема створення комплексної системи моніторингу земельних ресурсів) мають як теоретичне, так і практичне значення.

У цілому дисертаційне дослідження відзначається належним рівнем аргументованості, методологічної виваженості та достатньою обґрунтованістю сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій, що підтверджено змістом роботи, використаною джерельною базою та практичною спрямованістю отриманих результатів. Переважна більшість висновків і пропозицій заслуговують на підтримку та можуть бути використані в науковій, правотворчій і правозастосовній діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів і висновків полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні, що дало змогу сформулювати перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства, законодавства про державну службу, відомчих нормативно-правових актів, норм які регулюють суспільні відносини у досліджуваній сфері. До основних наукових положень, що характеризують новизну отриманих результатів й виносяться на захист, належать такі:

вперше:

сформульовано періоди становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів: період трипільської культури (друга половина IV до II тис. до н.е.); період скіфської держави (III – IV ст. до н.е.); період Київської Русі (IX ст. до XIII ст.); період роздробленості українських земель (XIV ст. – XIX ст.); радянський період (початок XIX ст. – XX ст.); перехідний незалежності українських земель та початок земельної реформи (кінець XX ст. початок XXI ст.); сучасний період цифровізації (початок XXI ст. – по теперішній час) та охарактеризовано основні особливості кожного періоду становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів;

аргументовано авторські детермінанти «генеза становлення захисту земельних ресурсів в Україні», «державна політика у сфері захисту земельних ресурсів», публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», «механізм публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів»;

доведено, що публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів – це комплексна, інституційно та нормативно врегульована діяльність суб'єктів публічної адміністрації, наділених адміністративно-розпорядчими та публічно-сервісними повноваженнями, яка спрямована на формування та реалізацію публічної політики у галузі земельних відносин як основного національного багатства та просторової бази соціально-економічного розвитку;

обґрунтовано, що публічна адміністрація у сфері захисту земельних ресурсів – це сукупність органів публічної влади, які здійснюють управлінські, контролюючі та наглядові функції з метою збереження, захисту, раціонального використання, відтворення земельних ресурсів та запобігання їх забрудненню;

сформульовано, що механізмом публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів – це система засобів, способів, процедур, правових норм, методів та інших інструментів та ресурсів, які використовуються органами публічної адміністрації для реалізації покладених на них завдання щодо захисту, раціонального використання, відтворення земельних ресурсів та запобігання їх забрудненню;

удосконалено:

понятійні категорії «земля», «земельні ресурси», «захист земельних ресурсів», «політика», «державна політика»; «механізм»; «механізм публічного адміністрування», «принципи державної політики»;

класифікацію нормативно-правового забезпечення сфери захисту земельних ресурсів: а) за змістовно-функціональним призначенням б) за напрямками регулювання земельних відносин;

підходи щодо розуміння системи елементів механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні;

напрямки ефективності публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів;

доцільність розроблення та впровадження Національної стратегії охорони та відновлення земельних ресурсів України на 2026–2035 роки;

чинне законодавство України у сфері публічного адміністрування захистом земельних ресурсів;

дістало подальшого розвитку:

понятійні категорії: «публічне адміністрування», «механізм правового регулювання», «механізм адміністративно-правового регулювання», «раціональне використання земель»;

класифікація принципів державної політики у сфері захисту земельних ресурсів;

характеристика основних ознак публічної адміністрації у сфері захисту земельних ресурсів;

пропозиція щодо створення комплексної системи моніторингу земельних ресурсів «Єдина національна платформа для моніторингу стану земельних ресурсів», з метою підвищення ефективності контролю за станом земельних ресурсів і прийняття своєчасних і ефективних заходів для їх охорони та відновлення;

доцільність створення Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, як визначальної складової у системі публічної адміністрації, що покращить адміністрування земельними ресурсами та забезпечити їх захист в Україні.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 13 наукових публікаціях, серед яких три статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук та 10 тезах доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Дисертантом забезпечено достатню повноту викладу результатів дослідження як у тексті дисертації, так і в наукових публікаціях. Основні наукові ідеї, концептуальні підходи, авторські дефініції та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання знайшли належне відображення в опублікованих працях і відповідають вимогам до апробації результатів дисертаційних досліджень.

Достатньо обґрунтованою та логічною є структура дисертації, яка є послідовною, раціональною, зумовленою предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних і двох додатків.

У *вступі*, присвяченого проблематиці публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, автором чітко та логічно обґрунтовано вибір теми з урахуванням сучасних викликів у сфері раціонального використання та охорони земель, реформування земельних відносин, децентралізації повноважень і необхідності гармонізації національного законодавства з вимогами Європейського Союзу. Окреслено сучасний стан правового регулювання у сфері земельних ресурсів, виявлено системні проблеми у діяльності органів публічної адміністрації, а також виокремлено невирішені наукові та практичні питання, що зумовлюють актуальність дослідження.

Автор ґрунтовно охарактеризував суперечності між потребами забезпечення екологічної безпеки, збереження родючості ґрунтів, запобігання їх деградації та існуючими механізмами державного управління і контролю у цій сфері. У вступі переконливо доведено необхідність удосконалення адміністративно-правових інструментів захисту земельних ресурсів та

формування цілісного механізму публічного адміністрування з урахуванням міжнародних стандартів охорони довкілля.

Мета, об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно та узгоджуються між собою. Автором визначено основні завдання роботи, які охоплюють як теоретичні аспекти (уточнення понятійного апарату, визначення сутності та структури механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів), так і прикладні питання (аналіз компетенції суб'єктів владних повноважень, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування).

Також належним чином визначено методологічні та теоретичні засади дослідження, охарактеризовано використані загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, що забезпечують достовірність отриманих результатів. Розкрито наукову новизну одержаних положень, їх теоретичне та практичне значення для розвитку науки адміністративного права і вдосконалення системи управління земельними ресурсами.

Окрім того, подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження у науковій і практичній діяльності, що підтверджує їх прикладну спрямованість. Завершується вступ чітким визначенням структури та обсягу дисертації, що свідчить про логічність побудови роботи та її відповідність встановленим вимогам.

У підрозділі 1.1. «Генезис становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів» на підставі ґрунтовного аналізу історичних джерел, пам'яток звичаєвого права, нормативно-правових актів різних історичних періодів, а також практики регулювання земельних відносин сформовано авторську періодизацію становлення та розвитку сфери охорони земельних ресурсів на українських землях.

Автором сформульовано такі етапи становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів: період трипільської культури (друга половина IV – II тис. до н.е.), період скіфської держави (III–IV ст. до н.е.), період Київської Русі (IX – XIII ст.), період роздробленості українських земель (XIV – XIX ст.), радянський період (початок XX ст. – кінець XX ст.), перехідний період

незалежності та початку земельної реформи (кінець XX – початок XXI ст.), а також сучасний період цифровізації (початок XXI ст. – по теперішній час).

Грунтовно охарактеризовано особливості кожного з визначених періодів. Зокрема, для ранніх історичних етапів визначальним було формування традицій раціонального землекористування та звичаєвих форм регулювання; для періоду Київської Русі – закріплення земельних відносин у правових пам'ятках, зокрема у Руська правда; для періоду роздробленості – поєднання місцевих правових традицій із впливом іноземних правових систем; для радянського періоду – домінування державної власності на землю та централізованого управління; для перехідного періоду незалежності – започаткування земельної реформи, запровадження інституту приватної власності на землю та формування сучасної системи земельного законодавства; для сучасного етапу – впровадження цифрових інструментів управління, розвиток електронного кадастру, підвищення прозорості земельних відносин та інтеграція екологічних стандартів у систему публічного адміністрування.

Запропонована періодизація дозволяє комплексно осмислити еволюцію підходів до охорони земельних ресурсів, виявити закономірності трансформації механізмів їх захисту та обґрунтувати напрями подальшого вдосконалення публічного адміністрування у цій сфері.

У підрозділі 1.2. «Особливості та принципи державної політики щодо захисту земельних ресурсів» аргументовано, що земельні ресурси є об'єктом публічного управління та стратегічним потенціалом держави, який охоплює сукупність земель державної, комунальної та приватної власності, що мають екологічну, економічну й соціальну цінність; обґрунтовано, що їх захист становить цілеспрямовану, науково обґрунтовану та нормативно врегульовану діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на запобігання деградації, виснаженню, забрудненню й іншим негативним процесам, відновлення природних властивостей ґрунтів і забезпечення раціонального, екологічно безпечного та економічно ефективного землекористування як складової сталого розвитку; доведено, що державна політика у цій сфері є системною організаційно-правовою діяльністю органів публічної адміністрації щодо

збереження, відтворення та охорони земель як основного національного багатства; визначено її характерні особливості — комплексність і міжгалузевість, превентивний та відтворювальний характер, високу суспільну значущість, необхідність балансування публічних і приватних інтересів та врахування регіональних чинників; сформульовано поняття принципів державної політики у сфері захисту земельних ресурсів як основоположних засад і керівних ідей діяльності органів державної влади та класифіковано їх на універсальні (принципи формування політики), організаційні (принципи її реалізації) та особливі, із наданням їх змістовної характеристики; водночас обґрунтовано, що публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів є комплексною, інституційно й нормативно визначеною діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, наділених адміністративно-розпорядчими та публічно-сервісними повноваженнями, спрямованою на формування та реалізацію ефективної політики у сфері земельних відносин і забезпечення екологічної та продовольчої безпеки держави.

У підрозділі 1.3. «Поняття та особливості публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» здійснено комплексний теоретико-правовий аналіз категорії публічного адміністрування крізь призму специфіки земельних правовідносин та обґрунтовано авторське визначення публічного адміністрування у цій сфері як інституційно впорядкованої, нормативно врегульованої та цілеспрямованої діяльності суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на формування і реалізацію державної політики щодо раціонального використання, охорони, відтворення та відновлення земельних ресурсів як основного національного багатства; визначено, що зміст такого адміністрування охоплює управлінські, контрольні, наглядові, дозвільні, реєстраційні, сервісні та координаційні функції, реалізацію яких забезпечують органи державної влади та органи місцевого самоврядування; виокремлено характерні особливості публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, зокрема його міжгалузевий характер, поєднання владно-розпорядчих і сервісних інструментів, превентивну спрямованість, підвищену екологічну та соціальну значущість, необхідність балансування публічних і приватних

інтересів, залежність від територіальних та природно-кліматичних умов, а також орієнтацію на принципи сталого розвитку та екологічної безпеки держави.

У підрозділі 2.1. «Поняття та елементи механізм публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» на основі комплексного теоретико-правового аналізу доведено, що механізм є сукупністю взаємопов'язаних елементів і процесів, які функціонують для досягнення визначеної мети, а механізм публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів становить цілісну систему засобів, способів, процедур, правових норм, методів, інструментів та ресурсів, що використовуються органами публічної адміністрації з метою охорони, раціонального використання й відтворення земель; визначено його ключові елементи, зокрема систему інструментів (нормативні, адміністративні акти, договори, програми, плани), суб'єктів публічної адміністрації, об'єкт управління — земельні ресурси, інформаційно-технологічні засоби та адміністративні процедури; обґрунтовано зміст категорій «раціональне» та «ефективне» використання земель як таких, що передбачають поєднання економічної результативності із дотриманням екологічних нормативів і принципів сталого розвитку.

У підрозділі 2.2. «Нормативно-правове адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» здійснено систематизацію та класифікацію нормативно-правового забезпечення за змістовно-функціональним призначенням і напрямками регулювання земельних відносин, виокремлено концептуально-програмні, регулятивні, процедурно-процесуальні, контрольні-наглядові та інформаційно-аналітичні акти; проаналізовано положення Земельний кодекс України, Закон України «Про охорону земель», Кодекс України про адміністративні правопорушення та Закон України «Про місцеві державні адміністрації» й обґрунтовано необхідність їх удосконалення шляхом доповнення нормами щодо визначення раціонального використання земель, розширення переліку деградованих і порушених земель з урахуванням наслідків воєнних дій, посилення адміністративної відповідальності за

порушення вимог охорони земель, а також конкретизації повноважень місцевих державних адміністрацій у цій сфері.

У підрозділі 2.3. «Публічна адміністрація як суб'єкт адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» визначено сутність публічної адміністрації як сукупності органів та інституцій, що здійснюють управлінські, контрольні й наглядові функції в інтересах суспільства, та обґрунтовано її особливості у сфері захисту земельних ресурсів, зокрема багаторівневу структуру, координаційний характер діяльності, відкритість ухвалення рішень і спрямованість на забезпечення екологічної безпеки; доведено необхідність удосконалення інституційного забезпечення через створення міжвідомчого координаційного органу при Кабінеті Міністрів України, спеціалізованих підрозділів у місцевих державних адміністраціях, впровадження сучасних технологій моніторингу (дистанційне зондування, ГІС, точне землеробство), формування єдиної національної платформи моніторингу стану земельних ресурсів, а також активізацію інформаційно-просвітницької діяльності з метою підвищення рівня правосвідомості та залучення громадськості до охорони земель.

У підрозділі 3.1. «Міжнародний досвід щодо публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» здійснено аналіз практики Європейського Союзу та інших розвинених країн, зокрема ФРН та Франції, що демонструє розуміння землі як стратегічного національного багатства та поєднання захисту приватної власності із соціальними обов'язками власників; виокремлено ключові механізми ефективного адміністрування земель, зокрема деталізовану правову регламентацію обігу сільськогосподарських земель, обмеження їх дроблення та зміни цільового призначення, широке використання оренди з пріоритетом для кваліфікованих фермерів, застосування спеціальних дозвільних процедур і системи сільськогосподарських судів; підкреслено важливість цифровізації та інформаційної прозорості, що реалізується через інтерактивні онлайн-платформи типу EULIS та ELRA, створення універсальних центрів надання адміністративних послуг і координацію діяльності органів місцевої влади; визначено, що ці практики можуть стати орієнтиром для

України в частині посилення регуляторних механізмів, завершення процесів децентралізації управління землями, забезпечення прозорості державного фонду земель та впровадження сервісно орієнтованих адміністративних процедур.

У підрозділі 3.2. «Ефективність публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» обґрунтовано, що ефективність адміністрування є інтегральною характеристикою результативності, раціональності та дієвості управлінської діяльності органів публічної влади, спрямованої на збереження, відтворення та раціональне використання земельних ресурсів; визначено основні напрями удосконалення публічного адміністрування, серед яких: модернізація нормативно-правової бази, впровадження єдиної координаційної моделі управління охороною земель, розвиток цифрових технологій у моніторингу та адмініструванні земель, підвищення професійної підготовки кадрів, інформаційно-просвітницька робота з громадськістю, адаптація політики захисту земель до умов воєнного та післявоєнного часу, реформування фінансово-економічних механізмів управління, посилення міжвідомчої та міжнародної співпраці; доведено необхідність розроблення Національної стратегії охорони та відновлення земельних ресурсів України на 2026–2035 роки як засобу формування єдиної державної політики, забезпечення системного планування, контролю та залучення міжнародної допомоги й інвестицій у відновлення земельних ресурсів.

У висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержано результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних основ і науково обґрунтованих рекомендацій щодо адміністративно-правового забезпечення ефективного публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні. Вважається достатнім рівень апробації представленого дослідження: основні положення та висновки дисертації оприлюднено у фахових національних виданнях, а також на наукових конференціях, круглих столах і семінарах, присвячених земельним відносинам та управлінню природними ресурсами.

Загалом, дисертаційна робота С.С. Гайдая справляє позитивне враження, оскільки автор продемонстрував високий рівень наукової працездатності та системного підходу, сформувавши цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан та перспективи публічного адміністрування захисту земельних ресурсів в Україні, із врахуванням принципів сталого розвитку, раціонального використання земель та міжвідомчої координації у сфері управління земельними ресурсами.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Не деталізуючи численні здобутки та позитивні аспекти виконаної дисертаційної роботи, загалом позитивно оцінюючи рецензовану працю, зосередимо увагу на *окремих суперечностях та дискусійних положеннях*, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних роз'яснень під час захисту дисертації, зокрема:

1. З урахуванням викладених у дисертації теоретико-методологічних підходів до розуміння сутності державної політики у сфері захисту земельних ресурсів, а також сформульованих у висновках узагальнень і наукових результатів, постає необхідність їх додаткового уточнення та концептуалізації. У зв'язку з цим, потребує уточнення позиція, яким саме чином Вами обґрунтовано та системно розкрито особливості державної політики у сфері захисту земельних ресурсів України, зокрема в аспекті її превентивно-відновлювальної спрямованості, інструментального забезпечення раціонального використання, охорони й відтворення земельних ресурсів, а також реалізації на засадах балансу публічних і приватних інтересів, пріоритету екологічної безпеки та імплементації принципів сталого розвитку?

2. Вами досить ґрунтовно досліджено сутність та особливості державної політики у сфері захисту земельних ресурсів, а також доведена необхідність системного осмислення її принципів як базисних регулятивних орієнтирів публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів. При цьому потребує додаткового уточнення запропонований підхід щодо класифікації принципів державної політики у сфері захисту земельних ресурсів.

3. Вами перераховані ключові елементи механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, зокрема такі як: система інструментів (нормативні акти, адміністративні акти, договори, плани); публічна адміністрація, що наділена владними повноваженнями у сфері захисту земельних ресурсів та контролю за їх використанням; земельні ресурси, які виступають об'єктом управління та захисту, інформаційні та технологічні засоби та адміністративні процедури.

Виникає питання, яким чином Ви здійснювали їх характеристику? І чи здійснювали її?

4. У дисертаційному дослідженні Вами сформовано основні напрямки вдосконалення публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України. Що саме Вами вкладено у таку характеристику?

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації надзвичайно актуальна, сформульовані автором висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень у сфері публічного адміністрування захисту земельних ресурсів. Отримані нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення як для науки адміністративного права та публічного адміністрування, так і для практичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері охорони, раціонального використання та відновлення земельних ресурсів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Отже, дисертація відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Гайдай Сергій Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри адміністративного,
 фінансового та інформаційного права
 Державного торговельно-економічного
 університету, доктор юридичних наук,
 професор

Тарас ГУРЖІЙ

Підпис	<u>Т. Гуржій</u>	засвідчую
Начальник відділу кадрів	<u>Н. Шевченко</u>	

Зав